

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι
επιδίωξή του στην μελέτη για την *Προτεσταντική Ηθική*
είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με
τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην
ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

Γιώργος Μπουσούτας – Θανάσουλας

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξή του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Max Weber (1864-1920) θεωρείται ως ένας από τους μεγάλους πατέρες της κοινωνιολογίας, ενώ εντύπωση προκαλεί ο τρόπος που θέτει τα ερωτήματα και επεξεργάζεται τα προβλήματα που τον απασχολούν¹. Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού είναι το πρώτο έργο του με κοινωνιολογικό χαρακτήρα και θεωρείται η αστική απάντηση στον μαρξισμό². Με αυτό επιδιώκει να δείξει πως οι ιδέες εντάσσονται στο ιστορικό γίνεσθαι.³

Στην μελέτη μας θα εξετάσουμε τον τρόπο που στοιχειοθετείται η άποψη αυτή του Weber. Στο πρώτο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τις βασικές αρχές και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί στην προσπάθειά του αυτή. Στο δεύτερο θα παρουσιάσουμε την χρήση των εργαλείων αυτών στην περίπτωση του Καπιταλισμού και της σχέσης του με την Προτεσταντική Ηθική όπως αυτός εμφανίζεται στην Δυτική Ευρώπη.

---

¹ Αντωνοπούλου Μ. (2008) *Οι κλασικοί της κοινωνιολογίας. Κοινωνική θεωρία και νεώτερη κοινωνία*, Σαββάλας, Αθήνα, σ. 274

² Κονιόρδος Σ. (2002) *Η θέση του Βέμπερ για την Προτεσταντική Ηθική της Εργασίας*, ΕΑΠ, Πάτρα, σ. 13

³ Weber M. (2006), *Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του Καπιταλισμού*, Gutenberg, Αθήνα, σ. 79

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Το πλαίσιο, οι βασικές έννοιες και τα εργαλεία του βεμπεριανού «οπλοστασίου»

Ο Weber από την εισαγωγή του έργου του *Η Προτεσταντική Ηθική και το πνεύμα του Καπιταλισμού* θεωρεί ότι ο ευρωπαϊκός πολιτισμός διαφέρει από τους υπόλοιπους πολιτισμούς στον πλανήτη⁴. Η διαφορά αυτή οφείλεται σε ορισμένες εξελίξεις. Αυτές ήταν ο διαχωρισμός της Επιστήμης στην Ευρώπη από αυτή των άλλων περιοχών, καθώς και άλλων μορφών της ανθρώπινης δράσης, όπως η Τέχνη, η εκπαίδευση και η οργάνωση του κράτους και της οικονομίας.⁵ Ιδιαίτερη έμφαση δίνει στην ύπαρξη του έλλογου στοιχείου, της λογικής απόδειξης, της πειραματικής μεθόδου, της συστηματικής ανάλυσης και σκέψης.⁶

Για αυτόν πολιτισμός είναι το σύνολο της κοινωνικής ζωής, που συντίθεται σαν μια ενότητα η οποία είναι νοητική, νοηματική, αξιακή και ταυτόχρονα πρακτική. Κάθε κοινωνία – πολιτισμός προβάλλει διαφορετικές μορφές σκέψης, που μαζί με τις αξίες και τους κα-

MAX WEBER

II
ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

Μετάφραση Μ.Ε. ΚΥΡΙΑΚΟΥ
Πρώτη έκδοση - Θεσσαλονίκη - 1984 Έκδοση Ε. ΦΙΛΙΑ

βασικά κείμενα

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - GUTENBERG

⁴ Weber M. ο. π. σ. 11

⁵ Κονιόρδος Σ. ο. π. σ. 23

⁶ Weber M. ο. π. σ. 11-12

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

νόνες ηθικής συνθέτουν τον *Ιδεότυπο*, ο οποίος είναι μια από τις τέσσερις έννοιες – εργαλεία που βοηθούν στην ανάλυση των φαινομένων σύμφωνα με την σκέψη του Weber.⁷

Ο *Ιδεότυπος* χαρακτηρίζεται «αναλυτικό εργαλείο» και διευκολύνει την κατασκευή υποθέσεων μέσω σύγκρισης. Είναι μια διανοητική κατασκευή και ένα βασικό εργαλείο σύγκρισης. Δεν ανταποκρίνεται επακριβώς σε μια δεδομένη πραγματικότητα. Δεν συνιστά ένα μοντέλο, αλλά ούτε και στατιστικό μέσο όρο. Δεν είναι μια υπόθεση αλλά και δεν σχετίζεται με την αξιολόγηση του ιδεατού. Ο Frank Parkin (1931 – 2011) λέει ότι ο *ιδεότυπος* εξαρτάται από τον τρόπο που έχει κατασκευαστεί. Ο τρόπος που κατασκεύαζε ο Weber τους *ιδεότυπους* μας δίνει μια απάντηση, όχι ικανοποιητική, στο ερώτημα του πως οι αποκλίσεις από την πραγματικότητα δεν προέρχονται από τον τρόπο κατασκευής του.⁸

Μια έννοια – εργαλείο που μελέτησε ο Weber είναι το μόρφωμα της *Γραφειοκρατίας*. Θεωρεί ότι αναπτύχθηκε παράλληλα με τον Καπιταλισμό για να εκπληρώσει με αποτελεσματικό τρόπο έναν συγκεκριμένο σκοπό και προς εκπλήρωσή του στρέφεται η οργάνωση και η δράση της. Ως μορφή οργάνωσης συνδέεται με τον *εξορθολογισμό*. Τα χαρακτηριστικά του *ιδεότυπού* της είναι:

- Η ύπαρξη ιεραρχίας
- Ο εξειδικευμένος καταμερισμός εργασίας
- Ο διαχωρισμός μεταξύ «εργασίας στο γραφείο» και της ιδιωτικής σφαίρας
- Η στελέχωση η οποία γίνεται με εξετάσεις
- Η αποκλειστική και με μηνιαία αμοιβή απασχόληση
- Η θέση και τα μέσα εργασίας δεν αποτελούν ιδιοκτησία του εργαζόμενου
- Τα μέλη της *Γραφειοκρατίας* είναι ελεύθερα άτομα που εκτελούν απρόσωπα τα καθήκοντά τους,
- Η ύπαρξη καριέρας και προαγωγών οι οποίες βασίζονται στην αρχαιότητα και τις δεξιότητες και

⁷ Αντωνοπούλου Μ. ο. π. σ. 282

⁸ Κονιόρδος Σ. ο. π. σ. 32-33

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

- Η κυριαρχία της έννοιας του καθήκοντος.⁹

Μια ακόμη έννοια - εργαλείο που προτείνει ο Weber είναι αυτή της *εκλεκτικής συγγένειας*. Τον όρο τον έχει δανειστεί από τον Johann Wolfgang Goethe, (1749 – 1832). Η *εκλεκτική συγγένεια* αναφέρεται στην σχέση που έχουν δύο κοινωνικά φαινόμενα, τα οποία μπορεί να μεταβάλλονται ή όχι. Το ακριβές της νόημα δεν είναι σαφές, γιατί δεν χρησιμοποίησε τον όρο με τον ίδιο τρόπο πάντοτε. Υποδηλώνει μια σύγκλιση μεταξύ δύο φαινομένων. Όταν δεν εντοπίζεται σαφώς ποιος είναι ο παράγοντας που επηρεάζει την δράση των κοινωνικών φαινομένων ο Weber εφαρμόζει την εκλεκτική συγγένεια.¹⁰

Για τον Weber η κοινωνική ζωή είναι σχέσεις που συγκρούονται και διαμορφώνονται σε ένα περιβάλλον όπου επικρατεί ένα σύνολο κοινωνικών επιδράσεων και αλληλεπιδράσεων. Στις σχέσεις αυτές ο υποκειμενικός παράγοντας έχει σημαντικό ρόλο. Η σημαντικότητα του ρόλου του είναι ότι διαμορφώνοντας τα κατάλληλα εργαλεία και μεθόδους, που είναι διαφορετικά από αυτά των θετικών επιστημών, μπορεί ο εκάστοτε παρατηρητής να διατυπώσει μια άποψη για το νόημα των ανθρώπινων πράξεων. Η πολύ-παραγοντική αυτή επιρροή στην μεθοδολογία του, η οποία ενδεχομένως δεν είχε ληφθεί πλήρως υπ' όψη στον σχεδιασμό, έχει ως αποτέλεσμα αυτό που ο Weber ονόμασε *παράδοξο των μη αναμενόμενων αποτελεσμάτων της κοινωνικής δράσης*. Αυτό εμφανίζεται όταν δεν είναι ορθολογική η δράση και το στοιχείο του υπολογισμού είναι μειωμένο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το φαινόμενο που αναλύεται στο έργο του *Η Προτεσταντική Ηθική και το Πνεύμα του Καπιταλισμού*, όπου η ενδυνάμωση της θρησκευτικής πίστης επέφερε ένα μη αναμενόμενο αποτέλεσμα, την αντίληψη της εργασίας ως αυτοσκοπό.¹¹

Σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση της σκέψης του Weber αποτελεί η διάκριση των τεσσάρων τύπων κοινωνικής συμπεριφοράς που διατυπώνει. Αυτοί είναι

---

⁹ ο. π. σ. 34-35

¹⁰ ο. π. σ. 35 - 36

¹¹ ο. π. σ. 36-37

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

- Η ορθολογική ως προς την αξία
- Η ορθολογική ως προς τον σκοπό
- Η συναισθηματική και
- Η παραδοσιακή.

Στην καθημερινή πρακτική όμως τα όρια των πράξεων δεν είναι σαφή και η πραγματική δράση μεταπίπτει από τον ένα τύπο στον άλλο. Ο Weber θεωρεί ότι η πρώτη από αυτές είναι μη λογική σε αντίθεση με την ορθολογική ως προς τον σκοπό. Άρα συνδέει τον ορθολογισμό με την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου με την χρήση εργαλείων. Η σύνδεση αυτή έχει ονομαστεί *εργαλειακή ορθολογικότητα* και επιμένει ότι συνιστά την «ιστορική ουσία» του καπιταλισμού.¹²

---

¹² Αντωνοπούλου Μ. ο. π. σ. 311-314

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η συμβολή των ιδεών στην ανάδειξη του Καπιταλισμού στην Δυτική Ευρώπη

Ο Weber στο έργο του *Η Προτεσταντική Ηθική και το Πνεύμα του Καπιταλισμού* θέτει το ερώτημα γιατί ο Καπιταλισμός εμφανίζεται και επικρατεί στην Δυτική Ευρώπη. Στην ερώτηση «τι είναι καπιταλισμός», που συναντάμε στην Εισαγωγή του έργου, απαντά ότι αυτός δεν είναι η απόκτηση κέρδους, η αποθησαύριση του χρήματος και η απόκτηση χρημάτων και αγαθών. Αντίθετα ονομάζει *καπιταλιστική πράξη* μια οικονομική πράξη που στηρίζεται στην ειρηνική ευκαιρία απόκτησης κέρδους. Η απόκτηση κέρδους γίνεται έλλογα και προσανατολίζεται στον *κεφαλαιακό υπολογισμό*.¹³

Παρατηρεί ότι οι κάτοικοι των περιοχών όπου ανθεί ο Καπιταλισμός είναι στην πλειοψηφία τους Προτεστάντες. Δεν θεωρεί ότι η πίστη σε αυτό το θρησκευτικό δόγμα προηγείται της καπιταλιστικής πρακτικής, αλλά ότι η προσχώρηση σε αυτόν συνοδεύεται από μια οικονομική άνθηση.¹⁴ Εντοπίζει μια σημαντική διαφορά στην εκπαίδευση των καθολικών από αυτή των προτεσταντών. Οι πρώτοι προτιμούν τις κλασικές σπουδές, ενώ οι δεύτεροι την εκπαίδευση στα αστικά επαγγέλματα. Υποστηρίζει ότι «η κατεύθυνση της εκπαίδευσης που καθορίζεται από την θρησκευτική ατμόσφαιρα της ι-

---

¹³ Weber M. ο. π. σ. 14-16

¹⁴ ο. π. σ 31

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

διαίτερης πατρίδας και της οικογενειακής εστίας, προσδιορίζει την εκλογή του επαγγέλματος»¹⁵

Στο δεύτερο κεφάλαιο του έργου ασχολείται με το Πνεύμα του Καπιταλισμού. Θεωρεί ότι στον καπιταλισμό κεντρικό σημείο αποτελεί η τάση να θεωρείται η εργασία ως ένας αυτοσκοπός, μια θεϊκή εντολή. Περιγράφει το πνεύμα του καπιταλισμού με βάση τις σκέψεις του Benjamin Franklin (1705-1790) και καταδεικνύει ότι ο πλουτισμός και η κατοχή χρήματος είναι θετικό στοιχείο, όπως και η τιμιότητα, η ακρίβεια, η φιλοπονία και η λιτότητα που θεωρούνται αρετές.¹⁶

Υπέρτατο ηθικό αγαθό θεωρείται η απόκτηση χρήματος που χαρακτηρίζεται «τελικός σκοπός της ζωής». Δεν είναι όμως σκοπός ζωής για την ικανοποίηση υλικών αναγκών αλλά εκφράζει την βασική αρχή του καπιταλισμού η οποία ταυτόχρονα συνδέεται με θρησκευτικές απόψεις.¹⁷ Συγκρίνοντας την συμπεριφορά καθολικών και προτεσταντών στο θέμα αυτό και χρησιμοποιώντας μια παροιμία δηλώνει ότι «ο προτεστάντης προτιμά να τρώει καλά, ενώ ο καθολικός να κοιμάται ήσυχα».¹⁸

Για τον Weber ο σημαντικότερος αντίπαλος του πνεύματος του καπιταλισμού είναι αυτό που ονομάζει παραδοσιοκρατία, η οποία αναφέρεται στη ανάγκη για εργασία για την κάλυψη μόνο των αναγκαίων αγαθών για τον καθένα. Η άποψη αυτή έρχεται σε σύγκρουση με την σύγχρονη μορφή του καπιταλισμού. Η σύγχρονη μορφή του περιγράφεται ως ο προσανατολισμός της οικονομικής δράσης στην έλλογη χρήση του κεφαλαίου, στην ανακύκλωσή του στην επιχείρηση, και στην οργάνωση της εργασίας

¹⁵ ο. π. σ 34

¹⁶ ο. π. σ. 44-45

¹⁷ ο. π. σ 46-47

¹⁸ ο. π. σ 36

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

με ορθολογικά χαρακτηριστικά. Ο σύγχρονος καπιταλισμός είναι πολύ διαφορετικός από τις άλλες μορφές καπιταλισμού.¹⁹

Ο Weber κάνοντας χρήση της εκλεκτικής συγγένειας παρουσιάζει τον νέο τύπο του καπιταλιστή σε σχέση με τον νέο τύπο του εργάτη. Ο καπιταλιστής δεν προέρχεται από τους εμπόρους και τους χρηματιστές, αλλά από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα των πόλεων. Επιδιώκει το κέρδος με συστηματικό και έλλογο τρόπο και αναπτύσσει ένα διαφορετικό τρόπο επαγγελματικής δράσης - επιλέγοντας τους προμηθευτές του, αποκτώντας προσωπικές σχέσεις με τους πελάτες - ενώ δεν θεωρεί αναγκαίο να κάνει θρησκευτικές δωρεές. Επιδιώκει το κέρδος, οργανώνοντας την εργασία του ορθολογικά, με προγραμματισμό και υπολογισμό.²⁰ Οι επικριτές του Weber πάντως θεωρούν ότι η ύπαρξη εκλεκτικής συγγένειας δεν μας δείχνει ότι η προτεσταντική ηθική δημιούργησε τις αντιλήψεις που προβάλλει ο σύγχρονος καπιταλισμός.²¹

Το επάγγελμα για τον Weber έχει την έννοια του έργου ζωής και αποκτά νέα σημασία μετά την Μεταρρύθμιση. Γίνεται μια αποστολή θεϊκή και έχει σχέση με τον πραγματικό προσορισμό του κάθε ανθρώπου. Ταυτόχρονα όμως είναι και το χρέος του προς τον Θεό. Για τον Λούθηρο (1483 – 1546) η εργασία είναι συνδεδεμένη με την μοίρα του ανθρώπου και πρέπει να ασκήσει το επάγγελμα που του έχει οριστεί, άποψη που απορρίπτει τον ασκητισμό και θεωρεί δεδομένη την υπάρχουσα τάξη των πραγμάτων.²²

Σημαντικά διαφορετική και με έντονες εγκόσμιες αναφορές είναι οι απόψεις των Καλβινιστών. Ο Καλβινισμός προτείνει το δόγμα του Προκαθορισμού σύμφωνα με το οποίο η μοίρα κάθε ανθρώπου για την Σωτηρία και την Αιώνια Ζωή είναι καθορισμένη

¹⁹ Κονιόρδος Σ. ο. π. σ. 59

²⁰ ο. π. σ. 60

²¹ ο. π. σ. 36

²² ο. π. σ. 62

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξη του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

από τον Θεό και άδηλη. Κάθε πιστός ζητά σημεία και αποδείξεις ότι αυτός ανήκει στους 'Εκλεκτούς' στους οποίους ο Θεός έδωσε χάρη. Οι Εκλεκτοί δεν διαφέρουν εξωτερικά και για να επιβεβαιωθεί η Σωτηρία τους πρέπει να εργάζονται συνεχώς και με επιτυχία. «Ο Θεός βοηθά αυτόν που βοηθάει τον εαυτό του»²³

Την εργασία με τον τρόπο αυτό την αντιμετωπίζουν ως καθήκον που εντάσσεται στην εγκόσμια δραστηριότητα, η οποία θα κάνει ευτυχή τον άνθρωπο, όπως παρουσιάζεται σε απόσπασμα από τον *Χαμένο Παράδεισο* του John Milton (1608 – 1674).²⁴ Η εμπλοκή των προτεσταντικών εκκλησιών στην ανύψωση του εγκόσμιου προορισμού του ανθρώπου αποτελεί για τον Weber ένα παράδοξο των μη αναμενόμενων αποτελεσμάτων.²⁵

Ο Καλβινισμός μεταφέρει με τις απόψεις αυτές τον ασκητισμό από τα μοναστήρια στην καθημερινή ζωή. Τώρα κάθε άνθρωπος οφείλει να αποδείξει την Πίστη και την Θεία Επιλογή του με την επαγγελματική του ζωή. «Η επίτευξη της θείας χάρητος έγινε έτσι 'αντικείμενο ορθολογικής δραστηριότητας' και η 'αγιοποίηση της ζωής μπορούσε να πάρει τον χαρακτήρα μιας επιχείρησης».²⁶

---

²³ Αντωνοπούλου Μ. ο. π. σ. 378

²⁴ Weber Μ. ο. π. σ. 77

²⁵ Κονιόρδος Σ. ο. π. σ. 63

²⁶ Αντωνοπούλου Μ. ο. π. σ. 379

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξή του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Προτεσταντική Ηθική και το Πνεύμα του Καπιταλισμού είναι από τα πιο σημαντικά έργα της κοινωνιολογίας, και ο συγγραφέας του, ο Max Weber, θεωρείται ένας από τους πατέρες της επιστήμης αυτής, αν και πολλοί στοχαστές τον απορρίπτουν και ασκούν κριτική στο έργο του²⁷. Με το έργο αυτό ο Weber παρουσιάζει την εμφάνιση του καπιταλισμού μέσα από τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Δυτική Ευρώπη, την εποχή που αυτός εμφανίστηκε.

Στο έργο αυτό παρουσιάζεται μια άλλη αιτία, διαφορετική από αυτή που πρόφερε ένας άλλος μεγάλος στοχαστής και μελετητής των κοινωνικών συνθηκών, ο Karl Marx (1818 - 1883), στον οποίο καθοριστικός είναι ο ρόλος των υλικών παραγόντων. Δεν είναι λίγοι δε αυτοί που θεωρούν ότι το έργο του Weber μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο σε διάλογο με αυτό του Marx²⁸.

Για τον Weber οι ιδεολογίες και οι νοοτροπίες των ανθρώπων είναι που «γράφουν» την ιστορία και όχι η σύγκρουση των Τάξεων. Για να επιβεβαιώσει δε την θέση του αυτή παρουσιάζει τον τρόπο που επίδρασε η Προτεσταντική Ηθική και συγκεκριμένα ο Καλβινισμός, στην εμφάνιση του οικονομικού μοντέλου του Καπιταλισμού. Για την παρουσίαση αυτή προτείνει και χρησιμοποιεί νέα έννοιες – εργαλεία, με κυριότερο από αυτά τον *Ιδεότυπο*.

---

²⁷ ο. π. σ. 275-276

²⁸ ο. π. σ. 280

Ο τρόπος που ο Weber στοιχειοθετεί την άποψη ότι επιδίωξή του στην μελέτη για την Προτεσταντική Ηθική είναι η συμβολή του στην «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες εντάσσονται στην ιστορική – κοινωνική εξέλιξη».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντωνοπούλου Μ. (2008) *Οι κλασικοί της κοινωνιολογίας. Κοινωνική θεωρία και νεώτερη κοινωνία*, Σαββάλας, Αθήνα.
- Κονιόρδος Σ. (2002) *Η θέση του Βέμπερ για την Προτεσταντική Ηθική της Εργασίας*, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Weber Μ. (2006), *Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του Καπιταλισμού*, Gutenberg, Αθήνα.